

poznavanje psihike, društvenih i pravnih odnosa, moralnih i religioznih tradicija, mnogih putopisaca i misionara izobličio za stoljeća lik primitivnog čovjeka. Konačno autor nije izostavio prikaz sudbonosnih kolonijalnih borba između Francuza i Engleza za posjed ovih centralnopolinezijskih ostrva.

Mirko Kus-Nikolajev

Egon Freiherr von Eickstedt: Atom und Psyche, Ein Deutungsversuch; Ferdinand Enke Verlag, Stuttgart 1954, str. 158.

Eickstedt polazi u svojim razmatranjima sa stanovišta posljednjih dostignuća atomske fizike. Atomska fizika, prema današnjoj ocjeni, utvrdila je apsolutnom sigurnošću da atomski djelatni elementi od kvanta do atoma predstavljaju zadnje osnovne jedinice svega bivstva. Kako prema tome sve za nas osjetno pristupno i logično shvatljivo mora potjecati iz toga proizvoda stvarnosti ne preostaje nam drugi zaključak već da sve živo i psihičko svedemo na iste posljedice prastvaralačke snage. Tako bi duša bila konačno kosmičkog porijekla i razumjeti ju se može samo po kosmičkim zakonima. Ona bi bila i odraz kosmičkog u zemaljskom, vječnog u vremenskom. Uz ove, ovdje kratko sumirane, izvode iz njegovih razmatranja, Eickstedt dodaje, da su sve velike religije, a često i filozofski sistemi, te većina magijsko-mitskih shvaćanja Svjeta u svojim osnovima više ili manje u skladu sa najnovijim spoznanjima, koje nam pruža suvremena fizikalna nauka.

Prema tome je za Eickstedta potrebno, da se utvrdi da li i u kolikoj se mjeri atomska fizika može uskladiti sa radnom teorijom, koja bi sve psihičke pojave svela na atomarno-kosmičke prasnage. Naravno, ovdje se u pravom redu radi za etnologa Eickstedta o tome, koliko bi se te pojave, prvenstveno, mogle primijeniti na područje etnopsihologije i koliko bi one olakšale upoznavanje psihike primitivnog čovjeka. Neosporno je da refleksije Eickstedta prelaze okvir egzaktnosti i ako im se ne može oporeći eruditivnost i interesantnost u izlaganju. Ali u svakom slučaju one su, što on i sam u podnaslovu ističe: pokušaj tumačenja.

Mirko Kus-Nikolajev

Wolfgang Steinitz. Deutsche Volkslieder demokratischen Charakters aus sechs Jahrhunderten. Bd. I. — Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Veröffentlichung des Instituts für deutsche Volkskunde. Bd. 4/. — Akademie-Verlag, Berlin 1955 (2. Auflage). Str. XLIV + 499. 15 DM.

Navedeno delo pomeni posebnost med zbirkami narodnih pesmi, ker je pri izbiri in ureditvi gradiva odločalo ideološko načelo, ne pa strokovni vidik. V uvodu pravi avtor, da ima zbirka demokratičnih ljudskih pesmi namen prikazati tiste nemške pesmi, za katere se nemška znanost doslej ni zanimala, ali jih sploh ni poznala. »Demokratične« imenuje avtor tiste pesmi, v katerih se jasno izražajo socialni in politični interesi delovnih ljudi, ki so jih nekoč zatirali fevdalizem, kapitalizem in militarizem. Iz njih odseva beda zatiranih in njih boj proti domačim zatiralcem. Zato so v zbirko sprejete nekatere balade, niso pa upoštewane domoljubne pesmi o odporu proti tujim zavojevalcem, protiduhovniške zabavljice iz časa reformacije, tiste vojaške pesmi, ki kljub tožbam o težavah vojaškega stanu v glavnem povečujejo njegovo izkoriščevalnost do kmeta, ter končno pesmi sodrge (nem. Lumpenproletariat), ki je sicer tudi žrtev razredne družbe, a ne sodi med delovno ljudstvo.

Nato razlaga avtor vzroke, zaradi katerih so te pesmi tako malo znane. Predvsem opozarja, da so vse vladajoče oblasti opozicionalne pesmi strogo prepovedovale in so jih pevci tudi pred zapisovalci skrivali. Drugi vzrok je ta; da so zapisovalci večinoma premalo povpraševali po njih, ker so se zaradi romantičnega, starinarskega naziranja zanimali največ za pripovedne pesmi. Tretji vzrok je uradna cenzura nad tiskom letakov, ki so v 18. in 19. stoletju v veliki meri pomagali širiti ljudske pesmi.

Da bi bralec bolje razumel, kaj je pri avtorju odločalo za sprejem te ali one pesmi v zbirko, se mu zdi potrebno razložiti svoje nazore o ljudski pesmi. Naj navedem nekaj njegovih misli: Kot ljudsko pesem smemo označiti tisto, ki je pri njenem oblikovanju sodeloval tudi njen nosilec, delovno ljudstvo. Vprašanje izvora besedila in napeva ni važno. Ker anonimnost ni bistven znak ljudske pesmi, je razdelitev na »prvobitne« (anonimno v narodu nastale) in »drugotne« (ponarodele) načelno brez pomena. Veliko primerov je anonimnih zgolj zato, ker je njih avtor neznan. Podobno je z vprašanjem vloge kolektiva v življenju ljudske pesmi. Le za redke vemo, da so zares delo več avtorjev, praviloma pa začne kolektiv sodelovati šele pri preoblikovanju že obstoječih pesmi. Iz istega razloga masovnih pesmi ne moremo imenovati ljudske: njih podoba se kljub petju množic ne spreminja. Skratka: naslov »ljudska pesem« lahko dobi pesem kakršnegakoli izvora, če jo ljudstvo sprejme za svojo in jo sčasoma ustvarjalno preoblikuje. Taka pesem izraža duševne potrebe delovnega ljudstva in njegove težnje po boljši bodočnosti, po rešitvi iz stisk in bede.

Nadalje govori avtor o stališču, ki so ga zavzemali razni zbiralci in izdajatelji ljudskih pesmi do demokratične pesmi in kako so nanje gledali nekateri nemški folkloristi. Ob koncu uvoda pa še enkrat poudari, da je izdaja sicer namenjena predvsem za znanstveno raziskovanje, vendar naj bi obenem služila tudi kulturnim interesom široke javnosti. Četudi je marsikatera pesem za današnje občutje nesodobna, pa je vendar uporabna kot dokumentacija pisateljem in igralskim družinam o življenju delovnega ljudstva v preteklih stoletjih, oziroma kot pobuda in vzorec za nastajanje novih demokratičnih pesmi. Avtor namreč upa, da bo v dobi socializma, ki vsestransko podpira delovno ljudstvo, ljudska pesem na novo vzcvetela.

Zbirka je razdeljena v dva dela. Doslej izišli prvi del obsega pesmi: 1. kmetov in vaških siromakov, 2. rokodelcev in njihov pomočnikov, 4. delavcev in 5. vojakov. V II. delu bodo objavljene »pesmi iz političnih bojev delavskega ljudstva proti zatiranju in za ljudske pravice v času 1789—1945«.

Čeprav je avtor skušal zajeti gradivo z vsega nemškega etničnega ozemlja, kakor dokazuje seznam virov, prevladujejo vendar primeri iz Nemčije, nastali do konca 19. stoletja. Objavljene so predvsem doslej nenatisnjene inačice. Znotraj vsakega oddelka (1.—5.) je o razvrstitvi pesmi odločal kronološki vidik. Besedilom iz zgodnje dobe in v manj razumljivih narečjih je dodan prevod v knjižni nemščini. Besedila iz 15.—18. stoletja, ki doslej še niso bila objavljena, so natisnjena tako, kakor jih sporoča vir, pri drugih si je avtor dovolil malenkostne pravopisne popravke. Naslovov si ni izmišljal sam, ampak je pesem označil z najznačilnejšo vrstico iz besedila. Morebitni že udomačeni naslov je dodal v oklepaju. Naslovna vrstica je v pesmi tiskana razprto. Pri izbiri naslova avtor ni imel vselej sreče: ponekod zveneči naslov ne zajame povsem vsebine, bistva pesmi tako dobro, kakor bi to lahko storil avtor s svojimi besedami. Napevi so podani dosledno v moderni notni pisavi, drugače pa nespremenjeni, kakor jih navaja vir.

Prvi del zbirke obsega 181 števil, ne upoštevajoč inačic in njih odlomkov. Večini primerov je dodan komentar, ki obsega opozorilo na inačice, omenja njih posebnosti, navaja tiskane vire, pojasnjuje vsebinsko ozadje besedila oziroma nastanek pesmi ipd. Ponekod so dodane opombe glede melodij. Avtor se v uvodu opravičuje, da so komentarji samo začasni, čeprav so mestoma zelo obsežni. Dejansko se včasih spuščajo v malenkostne podrobnosti, pogrešamo pa več opozoril na morebitne podobne primere iz ljudske poezije izven nemškega ozemlja. Če namreč obstajajo sorodnosti pri drugih vrstah narodne pesmi raznih narodov, ne more biti ta edinstvena na Nemškem. Dejansko je med stanovskimi v Strekljevi zbirki marsikatera, ki je snovno in idejno sorodna tem nemškimi. Se več bi jih bilo najti med tistimi, ki jih je Strekelj kot nenarodne navedel samo z naslovi oziroma začetki v dodatku IV. zv. SNP. Zanimivo je n. pr., da so nemške ljudske vojaške pesmi prav tako malo bojevite kakor slovenske. Mestoma enako izražajo strah, nejevoljo in žalost nad tegobami voja-

ščine. Tistim iz vojnih časov bi ponekod skoraj lahko očitali jokavost, ki se nam zdi tako značilna za slovenske vojaške pesmi. Avtor trdi in dokaže s primeri, da so včasih besedila nasilno izpreminjali, da bi jim tako odbili opozicionalno ost ali jih idejno predrugačili (napravili bojevite, domoljubne, vdane vladajoči oblasti).

Delu se pozna, da ga je avtor pripravljaval izredno skrbno in vestno, čeprav ni imel namena izdati nekaj popolnega, marveč načeti samo nov vidik pri raziskovanju nemške narodne pesmi. To pa mu je v polni meri uspelo in je knjiga s te strani zanimiva tudi izven nemških meja.

Zmaga Kumer

Gianfranco D'Aronco, Le fiabe di magia in Italia. Estratto dagli *Atti dell'Accademia di Udine*, Serie VI, Vol. XIV, Udine 1957, str. 91 + (13).

Iz vrst italijanskih znanstvenikov prihaja vse pogosteje na dan zahteva, naj se Italija glede pregleda in klasifikacije pravljic odločno pridruži mednarodnim prizadevanjem, tako da bi se domačin in tujec mogla okorističati z neneavadno bogatim, vendar zdaj težko dosegljivim italijanskim gradivom. Eden glavnih zagovornikov teh teženj, prof. D'Aronco, ki ima za seboj obsežno kazalo pravljic iz Toskane (gl. SET 8, 1955, 290) in več podobnih del manjšega obsega, si je to pot izbral za obdelavo 27 najbolj razširjenih italijanskih pravljic. Pri vsaki pokaže z bibliografskimi navedbami njeno italijansko razširjenost, nato da zgoščeno vsebino, omeni bistvene razločke med variantami, poišče analogije s klasičnimi, posebej z grškimi mitološkimi motivi in epizodami. Te analogije — bodi mimogrede omenjeno — niso najboljše stran dela. Sicer pa D'Aroncove »Fiabe di magia in Italia« prav gotovo pomenijo nov kamen za stavbo, ki si jo zamišlja mladi italijanski avtor.

Avtorja poznamo in cenimo kot resnega znanstvenega delavca, ki med drugim že dolgo sodeluje tudi s slovenskimi strokovnimi kolegi — primerjaj njegov prispevek v SET 3—4, 1950—51, 297 sl., nato javno predavanje pri Slovenski akademiji znanosti 1957 — zato ga prosimo, da z razumevanjem sprejme in v prihodnje seve tudi upošteva naslednjo načelno pripombo. Če se je odločil slediti italijanskim pravljicam tudi zunaj italijanskih meja — v Jugoslaviji, Svici in na Korziki — je to v redu. Pač pa bi bilo treba pravljice drugojezičnih otokov in polotokov v Italiji — tako nemških, grških in albanskih (ki jih avtor omenja), kakor tudi slovenskih, hrvaških in francoskih (ki jih ne omenja) — ali izpustiti ali nedvoumno označiti po njihovi narodnostni pripadnosti. V resnici pa se je zgodilo, da je slovenska pravljica iz Osojan v Rezi — objavljena v ruščini 1876 (Slavjanski sbornik 3, 306—308), v izvirniku in v nemščini 1895 (Baudouin de Courtenay, *Materials* I, 252—259) — v D'Aroncovem seznamu pod št. 22 na str. 76 hote ali nehote predstavljena kot italijanska in citirana — posredno — po kasnem prevodu (Vidoni, *Ce fastu IX*, 1953, 208—209): »I fichi bianchi e i fichi neri«. D'Aronco v uvodu k svojemu pregledu »Folklore friulano« (Folklore IX/3—4, 1954—55, 23) sicer priznava, da so Baudouin de Courtenayevi teksti iz Rezije slovenski, praktično pa operira z njimi tako kot da so italijanski! Če si italijanski folkloristi žele mednarodnega sodelovanja — v iskrenost njihovih želja ne dvomimo — bi bilo pač prav, da bi se dosledno držali kriterijev, ki sta jih uvedla J. Bolte in J. Polívka. V njunih *Anmerkungen* II, 398, pa je bila pravilno navedena tako naša pravljica, varianta h Grimmovi št. 97 in k AT 566 (ne AT 563, kot jo uvršča D'Aronco), kakor tudi pravljica, ki jo D'Aronco navaja kot italijansko pod svojo št. 2 na str. 27 (po *Ce fastu IX*, 206—208), pa je že zdavnaj znana mednarodnim strokovnim krogom kot slovenska: prim. Bolte-Polívka I, 478.

Milko Matičetov

